

TEKSTI: Hanne Tiikkaja KUVA: Shutterstock

Liikenneköyhyys kestävä liikenteen näkökulmana

KESTÄVÄ LIIKENNE ON AJANKOHTAINEN NÄKÖKULMA LIIKENTEEN TUTKIMUKSESSA. SILLÄ VOIDAAN TARKOITTA A SUPPEASTI LIIKENTEEN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSIA JA RESURSSIENKÄYTTÖÄ, MUTTA LAAJEMMASSA MERKITYKSESSÄ KESTÄVÄ LIIKENNE OTTAA HUOMIOON MYÖS LIIKENTEEN SOSIAALISET JA TALOUDELLISET VAIKUTUKSET.

Suomesta on puuttunut termi liikkumisen sosiaalisen tasa-arvon tutkimiselle ja siitä keskustelemiselle. Liikenneköyhyden viitekehys tarjoaa mahdollisuuden sosiaalisesti kestävä liikenteen systemaattiseen tarkasteluun.

Maaliskuussa 2021 Tampereen yliopiston Liikenteen tutkimuskeskus Vernessä valmistuneessa lisensiaatintyössä määriteltiin liikenneköyhyys ilmiönä Suomessa. Samalla laadittiin viitekehys ilmiön syntymekanismeista, esitettiin subjektiivisen ja objektiivisen liikenneköyhyden mittaamiseen liittyviä tekijöitä ja tarkas-

teltiin kokemuksellisen liikenneköyhyden ja liikkumistyytyväisyyden ilmenemistä.

Liikenteen oikeudenmukaisuuteen liittyen on viime vuosina ilmestynyt useita kirjoja ja jouliaartikkeleja, joissa liikenneköyhyys on noussut tärkeäksi liikkumisen sosiaalista tasa-arvoa kuvaavaksi termiksi.

LIIKENNEKÖYHYDEN OSA-ALUEET

Liikenneköyhyden neljä osa-alueetta ovat liikenteen kohtuuhintaisuus, liikkumisköyhyys, saavutettavuusköyhyys sekä liikenteen ulkoisvaikutuksille altistuminen.

Liikenteen kohtuuhintaisuus viittaa tilanteeseen, jossa henkilö on pakotettu käyttämään liikkumiseen enemmän rahaa kuin kohtuullisesti katsottuna olisi mahdollista muiden elinkustannusten lisäksi. Liikkumisköyhyys liittyy pääasiassa moottoroidun kulkuneuvon puutteeseen. Saavutettavuusköyhyys on sitä, ettei henkilön ole mahdollista liikkua vaikeuksista ja kohtuullisessa ajassa tiettyihin avaintoimintoihin, kuten työpaikalle tai terveydenhuollon palveluihin. Liikenteen ulkoisvaikutuksille altistuminen tarkoittaa puolestaan liikenteen kohtuuttomia negatiivisia vaikutuksia terveyteen tai turvallisuuteen.

Yksinkertaistetusti voidaan sanoa, että mikäli ihmisellä ei ole mahdollisuutta liikua kohtuullisella vaivalla, kohtuullisilla kustannuksilla, kohtuullisessa ajassa ja terveyttään vaarantamatta niihin paikkoihin, joissa päivittäisiä tarpeita on mahdollista tyydyttää, on kyseessä ilmiö, jota voidaan kutsua liikenneköyhyydeksi.

ILMIÖN SYNTYMEKANISMIT SUOMESSA

Suomessa liikenneköyhyyden syntymekanismit voidaan jakaa karkeasti kahteen osaan: henkilökohtaisten tekijöiden aiheuttamaan liikenneköyhyyteen sekä asuinpaikkaan liittyvään liikenneköyhyyteen. Henkilökohtaiset resurssit, tarpeet, asenne, osaaminen ja fyysiset rajoitteet määrittelevät lähtökohdat ihmisen liikkumismahdollisuuksille. Henkilökohtaiset tekijät ohjaavat myös asuinpaikan valintaa. Asuinpaikan valinnassa on kyse kuitenkin myös muista tekijöistä, kuten työpaikan sijainnista, lähipalveluista sekä asumisen ja liikkumisen hinnasta.

Joihinkin liikenneköyhyyttä aiheuttaviin tekijöihin on mahdollista vaikuttaa maankäytön, alue- ja yhdyskuntarakenteen ja liikennejärjestelmän suunnittelulla ja joihinkin sosiaalihuollon kautta.

Osa ongelmista on kuitenkin sellaisia, joihin julkisen sektorin on vaikea vaikuttaa.

TYTYTYVÄISYYS LIIKKUMISEEN

Liikenneköyhyyden lisäksi valmistuneessa lisensiaatintyössä käsiteltiin tyytyväisyyttä liikkumiseen. Tyytymättömiä liikkumiseensa ovat useimmin työssäkäyvät, lapsiperheelliset ja henkilöautoa käyttävät, joiden liikkumistarve on suuri. Tyytymättömyys ei näyttäisi liittyvän suoraan resursien puutteeseen, kuten autottomuuteen tai ajokortittomuuteen.

Yleisesti liikkumiseen tyytymättömät käyttävät useammin autoa matkoillaan, kun taas tyytyväiset kävelevät useammin. Tulosten perusteella joukkoliikenteeseen ja jalankulkuun pohjautuva liikennejärjestelmä tuottaa enemmän tyytyväisyyttä liikkumiseen, ja myös keskustan reunavyöhykkeiden liikennejärjestelmän kehittäminen tunnustettiin tärkeäksi.

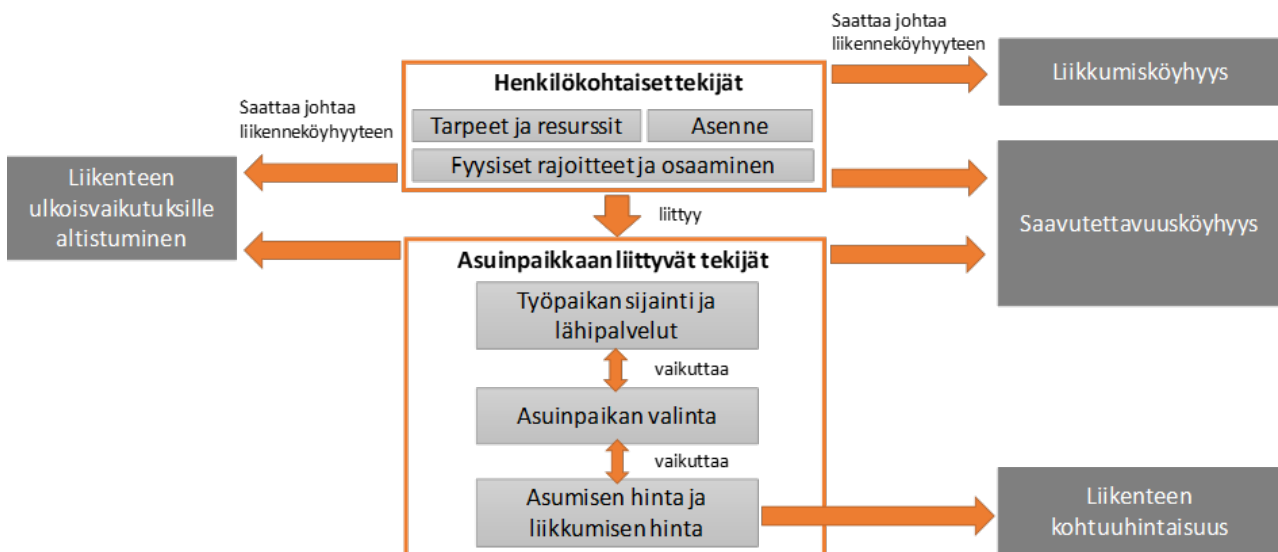
Liikenneköhyys on jo lyhyessä ajassa otettu Suomessa aktiivisesti osaksi julkista keskustelua. Liikenneköhyys-termi on helppo omaksua käyttöön sekä asiantuntijoiden että tavallisten kansalaisten keskuudessa, ja se tarjoaa viitekehyksen liikkumisessa koettujen haasteiden tunnistamiseen. Liikenneköyhyyden ilme-

nemiseen vaikuttavat monet toimintaympäristön muutostekijät, kuten ikääntyminen, automatisaatio ja digitalisaatio. Tutkimus liikkumisen sosiaalisen tasa-arvon teemojen ympärillä jatkuu aktiivisesti Tampereen yliopistolla. •

LISÄTIETOA:

Tiikkaja, H. 2021. Liikenneköhyys ja tyytyväisyys liikkumiseen Suomessa. Lisensiaatintyö. Tampereen yliopisto, Rakennetun ympäristön tiedekunta. 86 s. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202103182604>

Tiikkaja, H., Pöllänen, M., & Liimatainen, H. 2018. Liikenneköhyys Suomessa – näkökulmia liikkumisen sosiaaliseen kestävyteen. Esiselvitys. Tampereen teknillinen yliopisto. Liikenteen tutkimuskeskus Verne. Tutkimusraportti 94. 54 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-15-4095-0>

Liikenneköyhyyden syntymekanismit Suomessa.